

Lausuntopyyntö kansallisen energia- ja ilmastostrategian luonnoksesta

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt 4.7.2025 lausuntoa (VN/1046/2025) kansallisesta energia- ja ilmastostrategian luonnoksesta.

Ammattiliitto Pro kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta kansalliseksi energia- ja ilmastostrategiaksi. Pro on tutustunut luonnokseen ja toteaa siitä lausuntonaan seuraavaa:

Uusiutuvan energian edistäminen (strategian luku 2.3)

Strategian luonnoksen luku 2.3 linjaa uusiutuvan energian osuuden lisäämisestä. Ammattiliitto Pro kannattaa strategian luonnoksen kohtaa uusiutuvan energian edistämisestä, kiinnittäen huomiota kuitenkin siihen, että tuulivoiman, aurinkovoiman ja muun uusiutuvan energian rakentaminen aiheuttaa merkittäviä maankäytön ja luonnon monimuotoisuuden paineita. Strategiassa tulisi sitoutua uusiutuvan energian investointien yhteensovittamiseen luonnonsuojelutavoitteiden kanssa, esimerkiksi kehittämällä alueellista suunnittelua ja kaavoitusta, joka huomioi herkät alueet.

Pro ehdottaa, että tuulivoiman osalta tulisi YVA:iin ja maisema-arviointiin sosiaaliseen hyväksyttävyyteen liittyvä lisäys, ettei tuulivoimaa rakenneta valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden läheisyyteen niin, että maisema-arvo oleellisesti muuttuisi.

Vety ja sähköpolttoaineet (strategian luku 2.4)

Vetytaloutta ja sähköpolttoaineita koskevassa strategian luonnoksen luvussa 2.4 on mittavia kasvutavoitteita ja investointeja. Ammattiliitto Pro pitää tätä hyvänä, koska hyvänä, investoinnit luovat myös työpaikkoja sekä lisäävät merkittävästi asiantuntija- ja toimihenkilötyön kysyntää. Pro korostaa, että strategiassa tulisi kuitenkin investointien ja kasvutavoitteiden ohella huomioida ja varmistaa osaavan työvoiman saatavuus ja osaamisen kehittämisen mahdollisuudet arvioimalla sekä asiantuntijoiden ammatillista koulutusta (mm. amkt), että työnantajien tarjoamaa osaamisen kehittämistä toimihenkilö- ja asiantuntijatyössä. Lisäksi koko maassa olisi myös arvioitava aikuiskoulutuksen ja muuntokoulutuksen mahdollisuuksia.

Pro korostaa, että strategiassa tulee huomioida vedyn tuotantoprosessiin liittyvät ympäristövaikutukset, kuten myös merkittävä sähkön tarve ja sen tuotanto- ja siirto. Erityisesti vedyn osalta tulee varmistaa sähkön riittävyys ja siirtoverkon kattavuus, ettei se johda tilanteeseen, jossa strategiassa ja hallitusohjelmassa korostetut arjen kustannukset kasvavat teollisen sähköntuotannon kustannuksella.

Energiaturvallisuus (strategian luku 2.6)

Ammattiliitto Pro painottaa, että energiaturvallisuus ja sähkön toimitusvarmuus ovat oleellisia työpaikkojen, myös asiantuntija- ja toimihenkilötyön kannalta. Strategiassa todetaan oikein, että uusiutuvan tuotannon kasvu vaatii investointeja siirtoverkkoihin ja joustoon.

Pro pitää tärkeänä sitoutumista sähköverkkoinvestointien luvituksen nopeuttamiseen. On tärkeää varmistaa lupakäsittelyyn riittävät resurssit koko Suomessa.

Pro korostaa, että energiantensiivisen teollisuuden investoinnit ja siitä johtuvat kustannukset kantaverkkoon on kohdistettava niin, etteivät ne välillisesti nosta kuluttajille kohdistuvia energian siirtomaksuja.

Ydinenergian käyttö (strategian luku 2.7)

Ammattiliitto Pro kannattaa päästöttömiä tapoja tuottaa energiaa ja Pro näkee uudet pienet ydinenergiailaitokset mahdollisuutena energiakasvun tarpeen taittamiseksi.

Energiamarkkinoiden kehittäminen (strategian luku 2.8)

Strategian luku 2.8.1 korostaa siirtoverkkojen vahvistamista. Ammattiliitto Pro ehdottaa, että strategian lukuun 2.8.1 tehdään seuraavat lisäykset liittyen siirtoverkkojen vahvistamiseen:

- Lisätään verkkoon tehtävien investointien mahdollisuuksia ympäri Suomen.
- Arvioidaan kansallisesti suomalaisen teollisuuden ja kuluttajien asema, kun Suomeen luvitetaan lisää sähköä kuluttavia ja tuottavia suurinvestointeja.

Tutkimus, innovointi ja kilpailukyky (strategian luku 2.9)

Strategian luku 2.9 tunnistaa TKI-rahoituksen merkityksen. Ammattiliitto Pro korostaa, että osaamisen kehittäminen ja tutkimus lisäävät toimihenkilö- ja asiantuntijatyötä, jotka ovat teollisten investointien ohella edellytys kilpailukyvyllä ja kasvulle. Pro painottaa, että energia- ja ilmastostrategiaan tulee kirjata konkreettisia toimia koulutusjärjestelmän, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen roolista energiasiirtymään liittyvien osaajien kouluttamisessa koko maassa.

Verotus (strategian luku 2.10)

Ammattiliitto Pro painottaa, että verotusta tulee tarkastella aktiivisesti niin, ettei Suomeen synny energiaintensiivisen teollisuuden veroparatiisia, jossa säilytetyn datan arvo siirtyy verotta verkkoja pitkin muihin maihin.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen vahvistaminen (strategian luku 2.11)

Ilmastonmuutos vaikuttaa työturvallisuuteen monin tavoin, esimerkiksi lisäten lämpöstressiä, liukastumisriskiä, ääriolosuhteita, vektori- ja infektioitauteja, allergioita sekä ilmastoahdistusta. Organisaatioiden on siis kehitettävä sopeutumisstrategioita ennakoimalla muutoksia, hallitsemalla riskejä ja vahvistamalla oppimista. Ammattiliitto Pro korostaa, että on tarpeen arvioida työnantajan osaamista ja kykyä lisätä sopeutumisen koulutusta.

Nykytilanne ja arviot politiikkatoimien vaikutuksista (strategian luku 3)

Strategian luku 3.5.2 käsittelee SOVA-arvioinnin tuloksia. Ammattiliitto Pro korostaa, että strategiassa tulee huomioida myös kaivostoiminta, sen mahdollinen laajentuminen ja sähköntarve, josta syntyy merkittävä riski vesistöille, muulle ympäristölle sekä luonnon monimuotoisuudelle. Pro ehdottaa, että nämä tulee lisätä strategiaan omana kohtanaan huomioiden samalla sosiaalinen ja kansantaloudellinen merkitys.

Metsien energiakäytön yhteyteen tulee lisätä arvio niiden käytön vaikutuksesta hiilinieluihin ja koko metsäsektorin arvonlisäykseen. Metsien energiakäyttö tulisi rajoittaa ainoastaan sellaisiin sivujakeisiin, joista ei ole synnyttävissä suurempaa arvoketjua. Pro pitää tärkeänä, että tuulivoiman, aurinkovoiman ja muiden hankkeiden maankäyttö, maisema- ja ympäristövaikutusten arviointi säilyy myös tulevaisuudessa.

Energia- ja ilmastostrategiassa olisi tarpeen tarkastella sellaisten infrastruktuurien sijoittumista maan alle, jotta nykyiseltä maanpäälliseltä infralta vapautuva maapohja saadaan metsätalouden sekä hiilinielujen käyttöön.

Strategiaan tulee lisätä myös selkeä linjaus, ettei investointien lupaprosessit vain nopeudu vaan myös säilyttävät ympäristönsuojelun tason ja sen lisäksi myös eri tahojen kuulemisen, osallistavuuden ja vaikutusmahdollisuudet. Pro korostaa, että ympäristövaikutusten arvioinnille ja lupahallinnolle tulee turvata riittävät resurssit alueellisesti.

Strategian luvussa 3.4 arvioidaan energiasiirtymän kokonaisvaikutuksia talouteen. Ammattiliitto Pro painottaa, että siirtymän työllisyysarvioissa tulee ottaa huomioon alueellinen eriarvoisuus, kun riskinä on, että osa Suomea jää investointien ulkopuolelle. On tarpeen varmistaa, että toimihenkilö- ja asiantuntijatyöpaikkoja syntyy koko Suomeen, ei vain kasvukeskuksiin. Pro pitää tärkeänä, että erityisesti haja-asutusalueiden ja muuttotappioalueiden tietoverkkoa kehitetään etätyömahdollisuuksien edistämiseksi.

Muuta kommentoitavaa energia- ja ilmastostrategiaan liittyen

Strategian johdannossa, luvussa 1.1 korostetaan tavoitteita päästöjen vähentämisestä, hiilineutraaliudesta ja kustannustehokkuudesta. Ammattiliitto Pro pitää tärkeänä, että strategiassa tunnistetaan päästövähennystavoitteiden rinnalla tarve huolehtia elinkeinoelämän kilpailukyvyistä työllisyyden näkökulmasta, sekä arjen kustannuksista palkansaaajien näkökulmasta. Pro esittää, että strategiaan tulisi kirjata tarve alueellisesti tasapainoiseen energiasiirtymään, jotta kaikkialla Suomessa säilyy mahdollisuus asiantuntija- ja toimihenkilötyöhön (myös etätyömahdollisuuksien edistäminen huomioiden). Lisäksi strategiassa tulisi huomioida palkansaaajien osaamisen kehittäminen ja muuntokoulutus.

Hallituksen strategisia linjauksia käsittelevässä luvussa 2.1 esitetään tavoitteeksi puhtaan energian edelläkävijyys ja puhtaita investointeja houkutteleva toimintaympäristö. Pro korostaa, että investointien kohdistuessa rannikkoalueille ja Pohjois-Suomeen voi se lisätä alueellista eriarvoisuutta. Aluetukien tulisi kohdistua niille alueille, joihin ei luontaisesti investoida. Pro ehdottaa strategiaan lisättäväksi aluekehityksen tukitoimia investointien tasaisemmaksi jakautumiseksi sekä lupahallinnon ja ympäristövaikutusten arvioinnin resursointia myös Itä- ja Kaakkois-Suomessa. Lisäksi strategisissa linjauksissa on hyvä huomioida eri kehityskulut ja arvioida vetytalouden massiivista sähköntarvetta sekä nykyisiä lupamenettelyssä olevia datakeskusinvestointeja. Suomessa tulee olla tilaa myös uusille teollisuuden aloille ja varmistaa niille edullisen puhtaan energian saanti.

Ammattiliitto Pro pitää tärkeänä, että kunnilla ja kaupungeilla on tasapuoliset mahdollisuudet kilpailla investoinneista. Lisäksi luonnon monimuotoisuus ja ympäristövaikutukset on otettava täysimääräisesti huomioon kaikissa investoinneissa ja arvioida investointien vaikutuksia edellä mainittuihin pitkillä aikavälillä.